

Obavy jedného expredsedu Ústavného súdu v deň ústavy

Denník N

1. septembra 2023 15:38

*Autor je predseda Súdnej rady Slovenskej republiky, bývalý predseda
Ústavného súdu*

Prvý septembrový deň už desaťročia patrí dňu ústavy. Pripomínať si deň základného zákona štátu je súčasť našej ústavnej identity. Štátny sviatok.

Ako obvykle, vysokí ústavní činitelia napíšu alebo povedia niekoľko viet potvrdzujúcich túto tradíciu.

Tohtoročné pripomenutie si ústavy mne osobne priniesol, bez nejakej spojitosti s oficiálnym vnímaním významného dňa, isté obavy. Úzko spojené s ústavným zriadením.

Obavy o legitimitu Súdnej rady Slovenskej republiky pre jej zloženie

Súdna rada má deviatich zástupcov, ktorí sú volení sudcami (už nie všetkými sudcami naraz, ale po jednotlivých volebných obvodoch) a deviatich nominantov prezidentky, Národnej rady a vlády.

Nový spôsob voľby členov súdnej rady sudcami účinný od januára 2021 bol primárne zameraný na to, aby v súdnej rade pôsobili reprezentanti súdnej moci zo všetkých kútov justičného Slovenska.

Zámer zlyhal hneď pri jeho zavádzaní. Z deviatich členov súdnej rady volených sudcami sú štyria (tri členky a jeden člen), ktorí pôsobia na Krajskom súde v Bratislave. Marcela Kosová, Ayşe Eren Pružinec, Dana

Jelinková Dudzíková a Peter Šamko. Pred dverami súdnej rady zostali predstavitelia zo súdnych obvodov Nitry, Trnavy, Trenčína a Špecializovaného trestného súdu, ako aj všetky prvostupňové súdy v Bratislave.

Výsledok? Na Slovensku máme 49 súdov. Jeden z nich, Krajský súd v Bratislave, má štyroch členov súdnej rady a 48 súdov má dokopy piatich zástupcov v tejto rade.

Poviete si. Všetci boli demokraticky zvolení. Podľa ústavy a zákona. Nespochybnujem, ale táto navidomoči silná disproporcia otvára otázku, či to nie je usporiadanie, ktoré znižuje efektívnosť výkonu základného poslania súdnej rady – ochranu sudcovskej legitimacy.

Nejde o vymyslenú otázku. Tri členky súdnej rady zahŕňajú sudkyne a sudcov z celého Slovenska mailovými správami, komentármi a názormi, ktoré, ako vyplýva z ich reakcií, sú v skutočnosti obťažovaním. Mnohí ich hneď mažú, iní ich nečítajú a viacerí štipľavo reagujú ironickými poznámkami na adresu týchto členiek súdnej rady. V skutočnosti by mali mať názory členov súdnej rady primeraný význam a reflektovanie, pravda, to predpokladá, že nie sú jednostranne ladené a inflačne produkované.

Nastolený stav by mal trápiť predovšetkým sudcov a viesť k uvažovaniu, ako zabrániť takému stavu v budúcnosti. Zamyslieť by sa mal aj zákonodarný zbor, či tu nie je priestor na legislatívne opatrenie, ktoré by zabránilo až takému neproporčnému zastúpeniu súdov v súdnej rade.

Praktické dôsledky toho, že jeden súd má štyroch členov súdnej rady

Štyria členovia (pôvodne len tri členky) sa sústredili za posledné dva roky, najmä však počas aktuálneho roka, na agendu, ktorá podľa negatívnych aj verejne publikovaných reakcií najmä na augustové zasadnutie znižuje dôveryhodnosť a dobrú povesť súdnej rady. Majú na to silný paragraf.

Podľa zákona o súdnej rade ak najmenej traja členovia súdnej rady navrhnú bod programu zasadnutia, tak sa taký bod musí zaradiť.

Obavy z príkladu sudkyne Pamelý Záleskej

Výrazným potvrdením nedobrého trendu je záležitosť sudkyne Špecializovaného trestného súdu Pamelý Záleskej. Dvakrát sa súdna rada venovala podaniam advokátov, ktorí ju napádali pre výkon jej funkcie. Hodiny sa rozprávalo o vynášaní informácií z trestných spisov, ešte dlhšie sa diskutovalo o tom, či sudkyňa Záleská odoprela aplikáciu inzulínu obžalovanému.

V prvom prípade bez akéhokoľvek dôkazu v konkrétnej veci, s ignorovaním faktu, že k trestným spisom majú prístup desiatky ľudí, hrešiac na prezumpciu neviny.

Vo veci inzulínu všetci prítomní na hlavnom pojednávaní (členovia senátu, asistentka, lekár, príslušníci Zboru väzenskej a justičnej služby, prokurátor) potvrdili unisono (a potvrdzuje to aj záznam z hlavného pojednávania), že sudkyňa konala v súlade s ľudskosťou a právnymi pravidlami. Neodoprela obžalovaného podanie lieku.

Nestačilo to. Tak sa týmito členmi súdnej rady otvorila, ešte pred 8. zasadnutím súdnej rady v auguste 2023, na základe nebezpečného a nevkusného videa nejakého kvázinovinára otázka vzťahu novinárky Moniky Tódovej a sudkyne Pamelý Záleskej. Marcela Kosová, Ayşe Eren Pružinec, Dana Dudzíková Jelinková sa ponáhľali v bulvárnom denníku a týždenníku vyjadriť odsudzujúce názory, ba Dana Jelinková sa pohrávala s myšlienkou pozastavenia výkonu funkcie sudkyne. A volali po okamžitej reakcii sudkyne Záleskej. Dve členky a dvaja členovia súdnej rady im vyšli v ústrety. Navrhli sme prerokovanie tejto záležitosti priamo na súdnej rade.

Nie je potrebné vracat' sa k nedôstojnému priebehu tohto zasadnutia súdnej rady.

Dôležité je to, že problém vzťahu novinárky a sudkyne sa zúžil práve týmito tromi členkami súdnej rady na riešenie etiky. Koná alebo nekoná sudkyňa eticky, ak má osobný vzťah s novinárkou? Samozrejme, platí predpoklad, že taký vzťah, pokiaľ sa nepreukáže opak v individualizovanom prípade, nemôže byť porušením etických pravidiel. Ale problém je dôležitý. Zo všeobecných hľadísk. Ozaj nie je jasné, kde zaradiť z hľadiska etického kódexu situáciu, v ktorej sudca/sudkyňa má rodinný a podobný vzťah s novinárom/novinárkou, prípadne s podobne exponovanými osobami, a ako zdefinovať neprekročiteľné limity.

Súdna rada sa bude venovať týmto otázkam na septembrovom zasadnutí na základe návrhu menovaných štyroch členov súdnej rady.

Ich návrh však nie je úplný a nepostihuje problém v celej jeho sile.

Ak budeme hľadať riešenie etickej dilemy osobného, rodinného a podobného vzťahu medzi sudkyňou a novinárkou, potom nevyhnutne, na základe skúsenosti z ostatných dvoch rokov, musíme otvoriť aj otázku vzťahu najmä troch členiek súdnej rady Kosovej, Pružinec a Jelinkovej, najmä k redaktorkám denníka Plus 1 deň a týždenníka Plus 7 dní.

Aký je medzi nimi vzťah, ak je zjavné, že tieto tri členky ochotne a pravidelne poskytujú rozhovory na horúce justičné témy? Razantné, agresívne, sčasti obsahujúce nepravdy a skreslené fakty a informácie? Prečo tento denník a týždenník iných sudcov oslovuje len minimálne a skôr iba na potvrdenie toho, čo hovoria tieto tri sudkyne? Aký je vzťah sudkyne Kosovej k menovanému týždenníku, k jeho redaktorom, ak umožnila vstup do vlastného bytu, fotografovanie a pózovanie, typické skôr pre bulvár než pre sudcovský stav?

Všetko legitímne otázky, ktoré je nevyhnutné zahrnúť do uvažovania nad vzťahmi sudcov a médií. Tu sa to nekončí.

Sú alternatívne a dezinformačné médiá vhodná platforma pre sudcov, členov súdnej rady?

Ešte závažnejšou starosťou je to, že títo štyria členovia súdnej rady poskytujú rozhovory aj alternatívnym a dezinformačným médiám. Len na ilustráciu z posledných dní. Sudkyňa Pružinec sa 31. augusta 2023 rozhovorila pre Hlavné správy (Sudkyňa Pružinec Eren pre HS: Ako vníma kauzu sudkyne Pamelky Záleskej).

Opäť, v týchto alternatívnych a dezinformačných zdrojoch nachádzame spravidla len týchto štyroch členov súdnej rady. Tak je nutné si vyjasniť prečo a či je to v súlade s etikou, prípadne aj s povinnosťami sudcov podľa zákona.

Dalo by sa argumentovať aj viac. Ale uskromníme sa. Napísané vo všeobecnosti aj v konkrétnostiach, postačuje to na to, aby som obavy o legitimitu, ba o existenciu súdnej rady pocíťoval ako zásadnú výzvu v ďalších rokoch.